

"ผักกาดขาวฉีตฟอร์มาลดีไฮด์" จากวิกฤตความเชื่อมั่นสู่การยกระดับความปลอดภัยอาหารทั้งห่วงโซ่

เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2569 ภายหลังจากเหตุการณ์ “ผักกาดขาวใช้ฟอร์มาลดีไฮด์” ในอำเภอคังเป่า เมืองจางเจียโข่ว มณฑลเหอเป่ย์ ผ่านพ้นมาเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ผู้ค้ารับซื้อและจำหน่ายผักกาดขาวในอำเภอคังเป่า ให้ข้อมูลว่า ตลาดผู้บริโภคผักกาดขาวอยู่ในภาวะซบเซา เดิมในแต่ละวันสามารถจำหน่ายผักกาดขาวได้ 2 - 3 รถบรรทุก แต่ปัจจุบันสามารถจำหน่ายได้เพียงวันละ 1 รถบรรทุกเท่านั้น ขณะที่ผักกาดขาวที่ได้สั่งซื้อไว้ล่วงหน้าไม่สามารถขนออกไปจำหน่ายได้ และยังมีผักกาดขาวอีกหลายสิบหมู่ที่ถูกทิ้งไว้ในแปลงเพาะปลูก ทั้งนี้ จากปัญหาด้านช่องทางการจำหน่าย ราคาผักกาดขาวในพื้นที่คังเป่าซึ่งเดิมอยู่ที่ประมาณ 4,000 หยวนต่อหมู่ (0.42 ไร่) ได้ปรับตัวลดลงอย่างรวดเร็ว แม้ราคาจะลดลงเหลือเพียง 1,000 หยวนต่อหมู่ (0.42 ไร่) ผู้ค้าก็ยังไม่กล้ารับซื้ออีกต่อไป

อำเภอคังเป่าเป็นหนึ่งในพื้นที่ระดับอำเภอที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือสุดของมณฑลเหอเป่ย์ ตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา อำเภอแห่งนี้ได้ใช้ประโยชน์จากข้อได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์และระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลในการพัฒนาอุตสาหกรรม “ผักกาดขาวคังเป่า” โดยจุดเด่นสำคัญคือ เมื่อเปรียบเทียบกับผักกาดขาวสำหรับเก็บรักษาในฤดูหนาว ซึ่งจะออกสู่ตลาดในปริมาณมากในช่วงฤดูหนาว ผักกาดขาวคังเป่าจะออกสู่ตลาดในช่วงนอกฤดูกาลระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคมของทุกปี จึงช่วยเติมเต็มความต้องการผักกาดขาวในพื้นที่ตอนในของประเทศในช่วงฤดูร้อน และถือเป็นพืชสำคัญที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่คังเป่า โดยในปี 2569 อำเภอคังเป่ามีพื้นที่เพาะปลูกผักกาดขาวรวมมากกว่า 27,000 หมู่ (11,250 ไร่)

จากเหตุการณ์เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2569 บล็อกเกอร์สื่อสังคมออนไลน์รายหนึ่งได้เปิดเผยภาพการกระทำของบุคคลที่กระทำผิดกฎหมาย ซึ่งขณะนั้นส่งผักกาดขาวที่ใช้ฟอร์มาลดีไฮด์ซึ่งเป็นสารก่อมะเร็งประเภทที่ 1 เพื่อรักษาความสดของผักกาดขาว ส่งผลให้ “ผักกาดขาวคังเป่า” เผชิญวิกฤตด้านความเชื่อมั่นของผู้บริโภค

เกษตรกรผู้ปลูกผักรายหนึ่งในอำเภอคังเป่า ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันตนเองยังมีผักกาดขาวอีก 70 หมู่ (26 ไร่) อยู่ในแปลงและกำลังทยอยเจริญเติบโตจนถึงระยะเก็บเกี่ยว แต่ภายหลังเกิดเหตุ แทบไม่มีผู้ค้าผักเข้ามาสอบถามราคา สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ด้านหนึ่ง ผู้บริโภคเกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารบนโต๊ะอาหาร ขณะที่อีกด้านหนึ่ง พื้นที่แหล่งผลิตทั้งหมดกลับต้องรับภาระจากการสูญเสียความเชื่อมั่นของตลาด อันเกิดจากการกระทำผิดกฎหมายของบุคคลเพียงไม่กี่ราย

นายจ้าวเจี้ยนตง ผู้ประกอบการค้าผักที่อยู่ในวงการมานานกว่า 40 ปี ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ได้ดำเนินธุรกิจรับซื้อผักกาดขาวคังเปาเพื่อจัดส่งไปจำหน่ายในตลาดนครเซี่ยงไฮ้ ให้สัมภาษณ์กับผู้สื่อข่าว The Paper ว่า เหตุการณ์ “ผักกาดขาวใช้ฟอร์มาลดีไฮด์” ส่งผลกระทบอย่างมากต่อตลาดผู้บริโภค ทั้งนี้ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยปกติแล้วผักกาดขาว 1 รถบรรทุกที่ขนส่งจากเมืองจางเจี๋ยโจวไปยังตลาดค้าส่ง ระดับที่ 1 ในนครเซี่ยงไฮ้ จะสามารถจำหน่ายหมดภายในเวลาเพียง 3 - 4 ชั่วโมง แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์ “ผักกาดขาวใช้ฟอร์มาลดีไฮด์” การกระจายสินค้าผักกาดขาว จำนวน 1 รถบรรทุก ณ พื้นที่ปลายทาง ต้องใช้เวลานานถึง 1 วัน โดยซูเปอร์มาร์เก็ตไม่กล้ารับสินค้าไปจำหน่าย และโรงเรียนยังไม่กล้านำไปใช้

ในวันถัดจากเกิดเหตุ (วันที่ 23 สิงหาคม 2569) สำนักงานคณะกรรมการความปลอดภัยอาหารแห่งสภาแห่งรัฐ กระทรวงเกษตรและกิจการชนบท และสำนักงานกำกับดูแลตลาดแห่งรัฐของจีน ได้ออกแถลงการณ์ร่วม โดยกำกับและชี้แนะให้หน่วยงานในพื้นที่ดำเนินการกับเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างเข้มงวด และรวดเร็ว พร้อมทั้งจัดให้มีการสุ่มตรวจเป็นกรณีพิเศษทั่วประเทศ โดยผู้ต้องสงสัยจำนวน 3 รายที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ “การใช้ฟอร์มาลดีไฮด์เพื่อรักษาความสด” ได้ถูกดำเนินมาตรการ ควบคุมตัวทางอาญาแล้ว

การใช้ฟอร์มาลดีไฮด์เพื่อรักษาความสดระหว่างการขนส่ง ช่วยประหยัดต้นทุนได้เกือบ 0.4 หยวนต่อจิน

ผู้ประกอบการจำหน่ายผักในพื้นที่อำเภอคังเปาให้ข้อมูลว่า สาเหตุที่ผักกาดขาวมักถูกเชื่อมโยงกับ “การใช้ฟอร์มาลดีไฮด์เพื่อรักษาความสด” นั้น เกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะของผักกาดขาว ตลอดจนระยะทางระหว่างแหล่งผลิตและพื้นที่จำหน่าย โดยทั่วไป ผักกาดขาวจากแหล่งผลิตไปยังตลาดค้าส่ง ระดับที่ 1 ในต่างมณฑลซึ่งเป็นพื้นที่บริโภค จะต้องผ่านการขนส่งทางไกลเป็นระยะเวลาอย่างน้อยกว่า 10 ชั่วโมง และในบางกรณีอาจนานถึง 30 ชั่วโมงเพื่อรักษาความสดของผักกาดขาวและป้องกันไม่ให้เกิดการเน่าเสียระหว่างการขนส่ง ผู้ค้าจะเก็บเกี่ยวผักกาดขาวจากแปลงในราคาประมาณ 0.2 - 0.3 หยวนต่อจิน (500 กรัม) จากนั้นต้องขนส่งไปยังห้องเย็นสำหรับการลดอุณหภูมิเบื้องต้น โดยลดอุณหภูมิของผักกาดขาวลงเหลือ 5 องศาเซลเซียส หรือต่ำกว่านั้น (การทำความเย็น/ลดอุณหภูมิเบื้องต้น) จากนั้นจะมีการนำไปที่เสียหายออก และตกแต่งผักกาดขาวให้ได้คุณภาพเป็นสินค้าคัดพิเศษ โดยในกระบวนการดังกล่าวจะสูญเสียใบผักประมาณ 30% ก่อนเข้าสู่ขั้นตอนการบรรจุ การขนส่งขึ้นรถ และขนส่งไปยังพื้นที่ปลายทาง

โดยปกติก่อนนำผักกาดขาวขึ้นรถ จะต้องปูผ้าใบพลาสติกหนึ่งชั้นที่พื้นกระบะ จากนั้นวางผ้าห่มไว้ตรงกลาง โดยผ้าห่มจะต้องมีความหนาเพียงพอ แล้วจึงปูผ้าใบพลาสติกอีกหนึ่งชั้น จึงจะสามารถนำผักกาดขาวขึ้นรถได้ ระหว่างการขนส่งผักจากพื้นที่ทางตอนเหนือไปทางใต้ ซึ่งใช้เวลาประมาณ 30 ชั่วโมง อุณหภูมิจะค่อยๆ สูงขึ้น ดังนั้น การห่อหุ้มสินค้าไม่ให้มีช่องว่างจึงเป็นสิ่งจำเป็น แม้ว่าในขณะที่ขนส่งขึ้นรถ อุณหภูมิบริเวณใจกลางหัวผักจะลดลงเหลือ 5 องศาเซลเซียสแล้วก็ตาม แต่การป้องกันความร้อนและการรักษาอุณหภูมิของรถบรรทุกก็ยังจำเป็นต้องดำเนินการอย่างรัดกุม

ข้อมูลจากผู้ค้าผัก พบว่า บุคคลที่กระทำผิดกฎหมายบางราย เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการลดอุณหภูมิผักกาดขาวก่อนการขนส่ง จึงเสี่ยงกระทำผิดกฎหมายโดยใช้วิธี “จุ่มโคนด้วยฟอร์มาลดีไฮด์” แทนการนำผักเข้าไปลดอุณหภูมิในห้องเย็น เพื่อรักษาความสดก่อนการขนส่งระยะไกล และหวังเพิ่มส่วนต่างกำไรให้มากขึ้น โดยผักกาดขาวที่ใช้ฟอร์มาลดีไฮด์ ไม่ต้องเสียค่าเช่าห้องเย็น ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่ง และขนถ่ายจากแปลงไปยังห้องเย็น อีกทั้งยังลดการสูญเสียจากการตกแต่งผัก การคัดแต่ง และค่าใช้จ่ายด้านบรรจุภัณฑ์ หากคำนวณเป็นต้นทุนต่อผักกาดขาว 1 จิน (500 กรัม) ระหว่างการขนส่งโดยใช้วิธี “ลดอุณหภูมิในห้องเย็นเพื่อรักษาความสด” กับ “ใช้ฟอร์มาลดีไฮด์เพื่อรักษาความสด” จะมีต้นทุนแตกต่างกันประมาณ 0.35 - 0.40 หยวนต่อจิน (500 กรัม)

ภายหลังเกิดเหตุ อำเภอคังเปาได้ดำเนินการอายัดยานพาหนะและผักกาดขาวที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ พร้อมทั้งดำเนินการตรวจสอบย้อนกลับรถขนส่งที่ผู้รับซื้อผักซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ได้ส่งออกไปแล้ว และได้จัดตั้งกลไกประสานงานร่วมระหว่าง 4 หน่วยงาน ได้แก่ หน่วยงานด้านชนบท การคมนาคม การกำกับดูแลตลาด และตำรวจ เพื่อดำเนินการตรวจสอบผักทุกเที่ยวรถที่ขนส่งออกจากอำเภอคังเปาอย่างครอบคลุม

อำเภอคังเป๋าดำเนินการตรวจสอบสารตกค้างของฟอร์มาลดีไฮด์อย่างครอบคลุม

ผู้สื่อข่าวได้ตรวจสอบข้อมูลจากเว็บไซต์เอกสารคำพิพากษาของศาลจีน และพบว่าในอดีตเคยปรากฏกรณี “ผักกาดขาวใช้ฟอร์มาลดีไฮด์” ในหลายพื้นที่ทั่วประเทศจีน

ตัวอย่างเช่น

- ปี 2559 บุคคลชื่อหลู ในเมืองไหหลำ มณฑลฮกเกี้ยน ใช้ฟอร์มาลดีไฮด์ฉีดพ่นบนผักกาดขาว
- ปี 2563 บุคคลชื่อหลิน ในเมืองหลิงไห่ มณฑลเหอหนาน ใช้ฟอร์มาลดีไฮด์เพื่อรักษา

ความสดของผักกาดขาว

- ในกรณีที่รุนแรงถึงขั้นเกิดการเสียชีวิต ในปี 2562 บุคคลชื่อซ่ง ในเมืองจางเจียโข่ว มณฑลเหอเป่ย์ ใช้ฟอร์มาลดีไฮด์เพื่อรักษาความสดของผักกาดขาว และทำให้มีบุคคลหนึ่งเผลอรับประทานฟอร์มาลดีไฮด์เข้าไปจนเสียชีวิต

เนื่องจาก “สารตกค้างของฟอร์มาลดีไฮด์” ไม่ได้เป็นรายการตรวจบังคับในการตรวจสอบสารตกค้างจากการใช้สารกำจัดศัตรูพืช (ประกอบกับการกระทำผิดกฎหมายโดยใช้ฟอร์มาลดีไฮด์เพื่อรักษาความสดนั้นมีลักษณะซ่อนเร้นและเป็นการดำเนินการในช่วงเวลาสั้นๆ จึงทำให้การกำกับดูแลและการรวบรวมพยานหลักฐานทำได้ยาก ผู้กระทำผิดกฎหมายจึงอาศัยช่องว่างดังกล่าว และท้ายที่สุดได้ก่อให้เกิดวิกฤตด้านความเชื่อมั่นตลอดห่วงโซ่ของอุตสาหกรรมผักกาดขาวคังเป๋า

ภายหลังเกิดเหตุ ตลาดกระจายสินค้าและศูนย์กระจายสินค้าผักบางแห่งทางภาคใต้ของจีนได้เพิ่มความเข้มงวดในการสุ่มตรวจ ขณะที่ตลาดบางแห่งได้เพิ่มความเข้มงวดเป็นการชั่วคราวต่อเงื่อนไขการนำผักกาดขาวคังเป๋าเข้าสู่ตลาด

ข้อมูล ณ วันที่ 29 สิงหาคม 2569 ระบุว่า อำเภอคังเป๋ายังมีผักกาดขาวอีกประมาณ 8,000 หมู (3,000 ไร่) ซึ่งจะทยอยเข้าสู่ระยะเก็บเกี่ยวภายในช่วง 40 วันข้างหน้า และจำเป็นต้องเร่งหาตลาดเพื่อจำหน่ายออกนอกพื้นที่

นอกจากนี้ ภายหลังเกิดเหตุ “ผักกาดขาวใช้ฟอร์มาลดีไฮด์” อำเภอคังเป๋าได้ตอบสนองต่อเหตุการณ์อย่างรวดเร็ว โดยตัวอย่างผักกาดขาวที่เก็บเมื่อวันที่ 22 และ 23 สิงหาคม 2569 ได้ถูกส่งไปตรวจวิเคราะห์ที่ศุลกากรจางเจียโข่ว และตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคมเป็นต้นมา แผนกตรวจสอบคุณภาพของสำนักงานเกษตรและกิจการชนบทอำเภอคังเป๋า ได้ดำเนินการใช้แถบทดสอบฟอร์มาลดีไฮด์แบบตรวจรวดเร็ว รวมทั้งเริ่มจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปประจำตรวจสอบตามห้องเย็นต่างๆ เพื่อรับผิดชอบการตรวจคัดกรองฟอร์มาลดีไฮด์อย่างรวดเร็วในผัก ทั้งนี้ นับตั้งแต่เริ่มปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบประจำจุด มีการตรวจสอบมากกว่า 20 ล็อตต่อวัน และจนถึงปัจจุบันยังไม่พบล็อตใดมีปริมาณฟอร์มาลดีไฮด์เกินมาตรฐาน โดยรถที่ไม่มีใบผลการตรวจสอบจะไม่สามารถออกจากอำเภอคังเป๋าได้

เกษตรกรในอำเภอคังเป๋าร่วมกันกำกับดูแลขั้นตอนหลังการจำหน่ายผัก

ภายหลังเกิดเหตุ “การใช้ฟอร์มาลดีไฮด์เพื่อรักษาความสด” เกษตรกรในพื้นที่ได้เริ่มพยายามหาทางเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ โดยเกษตรกรเริ่มตระหนักว่าผลประโยชน์ของตนเองมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับพฤติกรรมของผู้ค้าผักและผู้ประกอบการจำหน่ายผัก

คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่เพาะปลูกผักจึงได้จัดเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่บริเวณแปลงเกษตรเพื่อกำกับดูแลขั้นตอนการขนส่งของรถของผู้ค้าผัก และมีส่วนร่วมในการรับประกันความปลอดภัยของผักกาดขาวภายหลังการจำหน่าย

อำเภอคังเป๋าจะก้าวพ้นวิกฤตด้านความเชื่อมั่นได้อย่างไร

ภายหลังเกิดวิกฤตด้านความเชื่อมั่น หน่วยงานในพื้นที่อำเภอคังเป๋าก็ได้เริ่มดำเนินการเพื่อแสวงหาแนวทางการปรับปรุงแก้ไข รัฐบาลอำเภอคังเป๋าได้ดำเนินการตรวจสอบอุตสาหกรรมผักกาดขาวตลอดทั้งห่วงโซ่การผลิตและจำหน่ายทั่วทั้งอำเภอ พร้อมจัดทำบัญชีข้อมูลเป็นรายครัวเรือน

นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินมาตรการสำคัญ ได้แก่

- จัดตั้งกลไกบริหารจัดการแบบเครือข่าย 3 ระดับ ได้แก่ ระดับอำเภอ ระดับตำบล/เมือง และระดับหมู่บ้าน

- กำหนดผู้รับผิดชอบประจำแปลงเพาะปลูกแต่ละแห่งอย่างชัดเจน
- จัดให้มีระบบแจ้งเบาะแสโดยมีรางวัลนำจับ
- จัดส่งเอกสารให้ความรู้เรื่องความปลอดภัยของคุณภาพสินค้าเกษตรแก่ เกษตรกร ผู้ค้าผัก

และผู้ประกอบการด้านห่วงโซ่ความเย็น

เหตุการณ์ “ผักกาดขาวใช้ฟอร์มาลดีไฮด์” เป็นเครื่องเตือนใจอีกครั้งว่าความปลอดภัยอาหารเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง แม้จะเกิดจากการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบของผู้กระทำผิดเพียงไม่กี่ราย หรือเกิดจากการกำกับดูแลที่บกพร่องในรายละเอียดบางประการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็สามารถนำไปสู่วิกฤตด้านความเชื่อมั่นของทั้งพื้นที่ และท้ายที่สุดส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และเศรษฐกิจ

ดังนั้น มีเพียงการดำเนินการกำกับดูแลอย่างเข้มงวดในทุกช่วงเวลา โดยยึดถือทัศนคติว่า “ต้องไม่ยอมให้สิ่งผิดปกติแม้เพียงเล็กน้อยหลุดรอดสายตา” และใช้หลักไม่ยอมรับโดยเด็ดขาดต่อพฤติกรรมใดๆ ที่เป็นภัยต่อความปลอดภัยของอาหารบนโต๊ะอาหารของประชาชนเท่านั้น จึงจะสามารถคุ้มครองผลประโยชน์ขั้นพื้นฐานของเกษตรกร และสร้างหลักประกันต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาวของพื้นที่ได้

แปลและเรียบเรียงโดย สปช.ปักกิ่ง

แหล่งที่มา: <https://mp.weixin.qq.com/s/D03Gwe5IJYgArE7EuslB4A?scene=1>

